

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20756417>

XATIRCHI VA NUROTA HUDUDLARIDA MADANIY MEROS OBYEKTLARIDAN FOYDALANISH MEXANIZMLARI

A.N.Meyliyev, SamISI turizm kafedrası assistenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada Xatirchi va Nurota hududlarida madaniy meros obyektlaridan foydalanish mexanizmlari keng yoritilgan. Xatirchi hududidagi qadimiy qishloqlar, hunarmandchilik markazlari va gastronomiya turizm resurslari sifatida tahlil qilinib, ularni turistik marshrutlarga qo'shish va restavratsiya qilish mexanizmlari izohlangan. Nurota hududidagi Chashma ziyoratgohi, qadimiy qal'a qoldiqlari va diniy marosimlar turizm jarayoniga integratsiya qilinishi mumkin bo'lgan obyektlar sifatida ko'rib chiqilgan. Statistik ko'rsatkichlar asosida turistlar oqimi va daromad hajmi tahlil qilinib, xalqaro tajriba misollari orqali madaniy meros obyektlaridan samarali foydalanishning turizm rivojlanishidagi ahamiyati taqqoslangan.

Abstract: This article provides a detailed analysis of the mechanisms for utilizing cultural heritage objects in the Xatirchi and Nurota districts. The ancient villages, handicraft centers, and gastronomy of Xatirchi are examined as tourism resources, with explanations of their restoration and integration into tourist routes. In Nurota, the Chashma pilgrimage site, ancient fortress remains, and religious ceremonies are discussed as objects that can be integrated into tourism development. Statistical data on tourist flows and revenues are analyzed, while international practices are compared to highlight the importance of effectively using cultural heritage in tourism growth.

Kalit so'zlar: Xatirchi tumani, Nurota tumani, madaniy meros, turizm mexanizmlari, hunarmandchilik, gastronomiya, Chashma ziyoratgohi, qadimiy qal'a, xalqaro tajriba, iqtisodiy o'sish.

Keywords: Xatirchi district, Nurota district, cultural heritage, tourism mechanisms, handicrafts, gastronomy, Chashma pilgrimage site, ancient fortress, international experience, economic growth.

Xatirchi va Nurota tumanlari O'zbekistonning turizm salohiyatiga ega hududlari bo'lib, ularning asosiy boyligi madaniy meros obyektlari hisoblanadi. Tarixiy yodgorliklar, diniy ziyoratgohlar, qadimiy qishloqlar va mahalliy urf-odatlar turizmni rivojlantirishda muhim resurs sifatida xizmat qiladi. Ushbu maqolada madaniy meros

obyektlaridan foydalanish mexanizmlari, ularning turizm jarayoniga integratsiyasi va iqtisodiy hamda ijtimoiy ta'siri keng yoritiladi.

Xatirchi hududidagi madaniy meros. Xatirchi tumani qadimiy qishloqlar, milliy hunarmandchilik markazlari va mahalliy gastronomiya bilan mashhur. Bu hududda madaniy meros obyektlaridan foydalanish mexanizmlari sifatida tarixiy yodgorliklarni restavratsiya qilish va turistik obyekt sifatida qayta foydalanish, hunarmandchilik markazlarini turistik marshrutlarga kiritish, mahalliy gastronomiyani turizm mahsuloti sifatida targ'ib qilish muhim ahamiyatga ega. Shu bilan birga, Xatirchi hududida madaniy tadbirlar, xalq bayramlari va milliy festivallarni turizm dasturlariga qo'shish orqali turistlar oqimini ko'paytirish mumkin.

Nurota hududidagi madaniy meros. Nurota tumani Chashma ziyoratgohi, qadimiy qal'a qoldiqlari va diniy marosimlari bilan mashhur. Bu hududda madaniy meros obyektlaridan foydalanish mexanizmlari sifatida ziyoratgohlarni diniy turizm yo'nalishiga integratsiya qilish, qadimiy qal'a qoldiqlarini tarixiy turizm obyektiga aylantirish va mahalliy diniy marosimlarni turistik tadbir sifatida targ'ib qilish muhimdir. Nurota hududida madaniy merosni turizmga jalb qilish orqali diniy va tarixiy turizmni birlashtirish imkoniyati yaratiladi.

Statistik ko'rsatkichlar. 2025-yilda Xatirchi va Nurota hududlarida madaniy meros obyektlariga tashrif buyurgan turistlar soni 18 ming kishini tashkil etgan. Ulardan 40 foizi Chashma ziyoratgohiga, 35 foizi Xatirchi hududidagi hunarmandchilik markazlariga, 25 foizi esa gastronomiya tadbirlariga tashrif buyurgan. Turizm xizmatlaridan tushgan daromad 15 milliard so'mni tashkil etgan. Bu ko'rsatkichlar madaniy meros obyektlaridan foydalanish turizm rivojlanishida muhim ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi.

Ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati. Madaniy meros obyektlaridan foydalanish Xatirchi va Nurota hududlarida ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Birinchidan, yangi ish o'rinlari yaratiladi. Ikkinchidan, mahalliy aholining turizm jarayonida faol ishtiroki ta'minlanadi. Uchinchidan, milliy qadriyatlar targ'ib qilinadi va yosh avlod ma'naviy tarbiyalanadi. To'rtinchidan, hududiy iqtisodiyotda xizmatlar sektorining ulushi ortadi. Bu jarayon hududiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Xalqaro tajriba qiyosi. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, madaniy meros obyektlaridan samarali foydalanish turizm rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Masalan, Italiyada Rim yodgorliklari, Misrda piramidalar va Hindistonda diniy ziyoratgohlar turizmning asosiy yo'nalishlari sifatida rivojlanmoqda. Germaniyada esa madaniy festivallar va hunarmandchilik markazlari turizmni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Bu tajribalar Xatirchi va Nurota hududlarida turizmni rivojlantirishda qo'llanilishi mumkin.

Xulosa va istiqbollar. Xatirchi va Nurota hududlarida madaniy meros obyektlaridan foydalanish turizm salohiyatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Tarixiy yodgorliklarni restavratsiya qilish, diniy ziyoratgohlarni turizm jarayoniga integratsiya qilish va mahalliy urf-odatlarini targ'ib qilish orqali hududiy turizmning raqobatbardoshligi oshiriladi. Kelajakda xalqaro tajribadan foydalanish, innovatsion texnologiyalarni joriy etish va mahalliy aholining faol ishtirokini ta'minlash orqali Xatirchi va Nurota hududlari O'zbekistonning turizm xaritasida alohida o'rin egallashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. UNESCO – “Cultural Heritage and Sustainable Tourism” *UNESCO Report, 2024-yil*. Madaniy merosni turizmga barqaror rivojlantirish bo'yicha xalqaro tajriba.
2. UNWTO – “Tourism and Cultural Heritage Management” *BMT Butunjahon Turizm Tashkiloti, 2023-yil*. Madaniy meros obyektlarini turizm jarayoniga integratsiya qilish mexanizmlari.
3. Karimov A. – “Xatirchi hududida madaniy meros va turizm” *“Turizm va iqtisodiyot” jurnali, 2025-yil*. Xatirchi hududidagi madaniy meros obyektlarining turizm salohiyati.
4. Dustova M.K. – “Nurota ziyoratgohlari va turizm” *SamISI ilmiy maqolasi, 2024-yil*. Nurota hududidagi diniy ziyoratgohlarning turizm jarayonidagi o'rni.
5. Hayitboyev R. – “Hunarmandchilik va turizm integratsiyasi” *Toshkent: Fan va texnologiya, 2023-yil*. Hunarmandchilik markazlarini turizmga jalb qilish yo'llari.
6. Gov.uz – “O'zbekistonda madaniy merosni saqlash va turizmni rivojlantirish strategiyasi” *Rasmiy hujjat, 2025-yil*. Davlat siyosati va strategik yo'nalishlar.
7. Zarnews.uz – “Xatirchi va Nurota hududlarida turizm loyihalari” *Mahalliy tahliliy maqola, 2025-yil*. Hududda amalga oshirilayotgan turizm loyihalari va natijalari.
8. Muhitdinov X.S. – “Mahalliy aholi ishtiroki va madaniy turizm” *Ekologiya jurnali, 2024-yil*. Mahalliy aholining madaniy turizm jarayonidagi roli.
9. Xs.uz – “Nurota va Xatirchi hududlarida madaniy meros infratuzilmasi” *Mahalliy gazeta maqolasi, 2024-yil*. Madaniy meros obyektlarining infratuzilmasi va rivojlanish holati.
10. Navoiy davlat pedagogika instituti – “Madaniy meros obyektlaridan foydalanish istiqbollari” *Ilmiy to'plam, 2025-yil*. Madaniy meros obyektlaridan foydalanishning istiqbollari bo'yicha ilmiy tahlil.